

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΛΟΓΟΣ
Κονδύλη 1 • Μαρούσι • Τ.Κ. 15122
Τ: 210 8062033, 210 8062017
E: front.logos@gmail.com
www.front-logos.gr

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2019 ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας 321b-322a

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὁρᾷ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστροτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι, κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἐντεχνον σοφίαν σὺν πυρὶ –ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμῃ γενέσθαι– καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν –πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν– εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθῶν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται, Προμηθεὶ δὲ δι’ Ἐπιμηθεὶ ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΛΟΓΟΣ

Α1α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο:

1. Ο Επιμηθέας σκόπιμα αφήνει τον άνθρωπο χωρίς εφόδια.
2. Ο Προμηθέας έρχεται να ελέγξει τη διανομή των εφοδίων.
3. Ο Προμηθέας προβληματίζεται για το πώς θα σώσει τον άνθρωπο.
4. Η είσοδος στην ακρόπολη του Δία επιτρέπεται στον Προμηθέα.
5. Μετά την παρέμβαση του Προμηθέα ο άνθρωπος αποκτά αφθονία αγαθών.

Μονάδες 5

1. Λάθος

2. Σωστό
3. Σωστό
4. Λάθος
5. Σωστό

A1β. Για κάθε μία από τις παραπάνω απαντήσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το κομμάτι του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνει.

Μονάδες 5

1. ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα
2. ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν
3. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὖροι
4. Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν
5. ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται

B1. Να περιγράψετε την προσωπικότητα και τον ρόλο του Επιμηθέα στη διανομή των εφοδίων, λαμβάνοντας υπόψη τις λέξεις και τις φράσεις του αρχαίου κειμένου που αναφέρονται σε αυτόν.

Μονάδες 10

Ο **Επιμηθέας** είναι αυτός που, όπως δηλώνει και το όνομά του (σύνθετο από τις λέξεις **ἐπι + μῆδος** = ο κατόπιν εορτής σκεπτόμενος), σκέφτεται μετά την εκτέλεση μιας ενέργειας και βρίσκεται αντιμέτωπος με τις συνέπειές της. Είναι «άμαρτίνοος» ή «ὄψίνοος». Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να τον χαρακτηρίσουμε αστόχαστο, απερίσκεπτο, επιπόλαιο, παρορμητικό. Ήδη από την αρχή της ενότητας παρουσιάζεται λόγω απρονοησίας να εξαντλεί όλα τα εφόδια στα ζώα και να αφήνει τον άνθρωπο εντελώς αβοήθητο και ανυπεράσπιστο «ἔλαθεν». Η απρονοησία αυτή αποδίδεται στην πνευματική του κατωτερότητα με την αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας και το σχήμα μείωσης («οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς»). Ενώ, λοιπόν, ο Επιμηθέας είχε δώσει με φροντίδα «ἐμμελῶς» και σοφία όλα τα απαραίτητα εφόδια στα ζώα, στο τέλος της μοιρασιάς διαπίστωσε ότι βρισκόταν σε αδιέξοδο («ἠπόρει ὅ,τι χρήσαιτο»), γιατί τα εφόδια εξαντλήθηκαν και ο άνθρωπος ἔμεινε «ἀκόσμητον... γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον».

Η συμβολική/μυθική αυτή αποτίμηση του τρόπου, με τον οποίο ο Επιμηθέας μοίρασε τις φυσικές ιδιότητες στους ζωικούς οργανισμούς, αποκαλύπτει σταδιακά την πρωταγόρεια σκέψη. Η επιμηθεϊκή φάση, που αντιστοιχεί στον φυσικό χρόνο του βιολογικού σχηματισμού των ζωικών ειδών, κλείνει με το ανθρώπινο είδος το οποίο εμφανίζεται τελευταίο στη σειρά των ζωικών οργανισμών. Ως τελευταίο μένει «**ἀκόσμητον**», που σημαίνει ότι έχει τα λιγότερα φυσικά εφόδια για να επιβιώσει ως είδος στη

φύση, είναι το πιο απροστάτευτο από όλα τα έμβια όντα ως προς το βιολογικό εξοπλισμό του. Συνεπώς, η φυσική κατάσταση του ανθρώπου κατά το στάδιο σχηματισμού των ειδών μπορεί να αποδοθεί με την έννοια της «**άπορίας**», δηλαδή της φυσικής αδυναμίας και συγχρόνως της ανάγκης για εξεύρεση τρόπων και μέσων αντιμετώπισής της «ήπόρει ὄ,τι χρήσαιτο». Ο άνθρωπος αναγκάζεται να αναζητήσει τον πόρο, τη λύση του προβλήματος και την υπέρβαση της δυσκολίας. Αξιοσημείωτη η τριπλή επανάληψη της απορίας στο κείμενο: **ήπόρει, άποροῦντι, άπορία**.

B2. Ποια αξία αποδίδεται στην «έντεχνον σοφίαν» και την πολιτική τέχνη, όπως φαίνεται από τον τρόπο με τον οποίο αυτές φυλάσσονται; Για να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, να στηριχτείτε στο παρακάτω απόσπασμα: «Άπορία οὖν σχόμενος [...] κλοπῆς δίκη μετήλθεν».

Μονάδες 10

Όταν ο Προμηθέας αντιλήφθηκε το αδιέξοδο στο οποίο κατέληξε το έργο του Επιμηθέα, αποφασίζει να μπει κρυφά στο εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου «λαθών εισέρχεται» και να κλέψει την «έντεχνον σοφίαν» και τη φωτιά «κλέψας» που θα βοηθούσαν τον άνθρωπο στην επιβίωση και εξέλιξή του.

«έντεχνος σοφία»: το επίθετο «έντεχνος» υποδηλώνει αυτόν που είναι μέσα στα όρια της τέχνης, τον έμπειρο, τον επιδέξιο. Στη φράση «έντεχνος σοφία», η λέξη «σοφία» υποδηλώνει τη σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, τη σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη, τις τεχνικές γνώσεις. Αρχικά η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική, κ.τ.λ. Ο προσδιορισμός «έντεχνος» επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει, επομένως, πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί και όχι αυτή που συνδέουμε με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία, δηλαδή τις θεωρητικές γνώσεις (σχόλιο σχολικού βιβλίου). Ως προς τις καλές τέχνες, η έντεχνη σοφία δεν σχετίζεται με τη σύλληψη της ιδέας ενός καλλιτεχνικού έργου, αλλά με την αναγκαιότητα χρήσης τεχνικών γνώσεων και εργαλείων για τη δημιουργία κάποιων από αυτά (πχ. αρχιτεκτονική, γλυπτική).

Κατανοούμε, λοιπόν, τον όρο ως **τεχνογνωσία**, η οποία επιτρέπει στον άνθρωπο να προβεί σε επινοήσεις και εφαρμογές σωτήριες για τη ζωή του που προωθούν την εν γένει παρουσία του στον κόσμο. Ειδικότερα, η τεχνογνωσία συνδέεται με τις **τεχνικές δεξιότητες** και την **κατασκευαστική ικανότητα** του ανθρώπου. Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος είναι σε θέση να συλλάβει και να οργανώσει τη διαδικασία της **εργασίας**, η οποία συμπυκνώνει με τον καλύτερο τρόπο το άλμα του πρώην, απλώς «ζωικού οργανισμού» σε ήδη άνθρωπο που αποδεσμεύεται σταδιακά από τις αλυσίδες της βιολογικής νομοτέλειας και προνοεί για τις επόμενες στιγμές της ζωής του. Συνδεδεμένη με τη διαδικασία της εργασίας

είναι η διαδικασία κατασκευής και επιμόρφωσης, καλλιέργειας και αγωγής. Με την κατασκευαστική και επινοητική ικανότητα ο άνθρωπος δίνει υπόσταση στους σχεδιασμούς του και τα ευρήματά του, κατασκευάζοντας σπίτια, σκευή, εργαλεία, όπλα, αλλά και προβαίνει σε επινοήσεις συμβολικών συστημάτων όπως η γλώσσα, η γραφή, η αρίθμηση, που διευρύνουν τα όρια της ελευθερίας του σε σχέση με τη βιολογική αιτιότητα. Με την καλλιέργεια (γης, γραμμμάτων, τεχνών και καλών τεχνών) και την αγωγή διαμορφώνει σκόπιμα τις προϋποθέσεις για παραγωγή έργων και μέσων και για νέες δημιουργίες μέσα από την αξιοποίηση εργαλείων και γνώσεων τεχνικής.

την δὲ πολιτικήν: Με τον όρο «πολιτική» ο σοφιστής εννοεί την ακατοχύρωτη προς το παρόν «οὐκ εἶχεν» πολιτική τέχνη και αρετή. Με αυτήν ο άνθρωπος αφενός κατάργησε το νόμο «τῶν χειρῶν», δηλαδή τη χειροδικία, και επέβαλε το νόμο «τῆς δίκης», δηλαδή την ισοπολιτεία, απαραίτητη προϋπόθεση για την έννομη τάξη και την οργάνωση του πολιτικοκοινωνικού βίου, αφετέρου δημιούργησε με τις πολιτικές του γνώσεις τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του πνευματικού του πολιτισμού και έθεσε τα θεμέλια για την ανέγερση του πολιτιστικού του οικοδομήματος.

Τόσο η ἔντεχνος σοφία όσο και η πολιτική τέχνη είναι πολύ σπουδαίες για την εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού, γι'αυτό και αποδίδονται στους θεούς. Διότι αφενός χάρη στην ἔντεχνο σοφία ο άνθρωπος εξασφαλίζει την «περὶ τον βίον σοφίαν» και «ἐκ τούτου γίνεται μὲν ἀνθρώπῳ εὐπορία τοῦ βίου», αλλά μόνο μετά την κατάκτηση της πολιτικής τέχνης ο άνθρωπος εξελίσσεται και πνευματικά. Επομένως, υπέρτερη είναι η αξία της πολιτικής αρετῆς έναντι των τεχνικών κατακτήσεων, όπως φαίνεται από το γεγονός ότι φυλάσσεται στην κατοικία του Δία «ἦν... παρὰ τῷ Δί... ἀκρόπολιν», στον πιο απρόοπτο και το πιο απόκρημνο τόπο, όπου κατοικούσε ο πατέρας των θεῶν και των ανθρώπων. Επιπλέον, στον Προμηθέα δεν επιτρεπόταν η είσοδος «οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν», ενώ οι φύλακες του Δία ήταν φοβεροί «πρὸς δὲ καὶ αἱ φυλακαὶ Διὸς ἦσαν φοβεραὶ». Μάλιστα το «πρὸς δὲ καὶ» τονίζει τον επιπρόσθετο λόγο δυσκολίας. Οι φύλακες ήταν το **Κράτος**, προσωποποίηση της σωματικής δύναμης, και η **Βία**, προσωποποίηση της επιβολῆς, εκτελεστικά ὄργανα του Δία, παιδιά του Τιτάνα Πάλλαντα και της Ωκεανίδας Στυγός. Στον μύθο του Πρωταγόρα συμβολίζουν τη δυσκολία και τις επίπονες προσπάθειες του ανθρώπινου γένους να αποκτήσει την πολιτική τέχνη, τις γνώσεις δηλαδή για την οργάνωση κοινωνιών και για την ανάπτυξη πνευματικού πολιτισμού.

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτό τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

- α. Οι σοφιστές χρησιμοποιούσαν τους μύθους στα γραπτά και τη διδασκαλία τους.
- β. Ένα από τα πρόσωπα που εμφανίζονται στον διάλογο Πρωταγόρας είναι ο ηγέτης των Τριάκοντα Τυράννων.
- γ. Στον διάλογο Πρωταγόρας, ο Σωκράτης αντιμετωπίζει τον Πρωταγόρα με έντονη ειρωνεία.
- δ. Ο Πρωταγόρας στον ομώνυμο διάλογο υποστηρίζει ότι η πολιτική τέχνη είναι προσιτή σε όλους τους ανθρώπους.
- ε. Η σωκρατική διαλεκτική υιοθετεί τη μέθοδο της διάλεξης.

Μονάδες 10

α. Σωστό

β. Σωστό

γ. Λάθος

δ. Σωστό

ε. Λάθος

- B4.** Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας κάθε μία αρχαία ελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της στήλης Β. (Στη στήλη Β περισεύουν τρεις λέξεις.)

Στήλη Α	Στήλη Β
είμαρμένη	εισιτήριο
ἔξιέναι	είσοδος
ἔσχε	κλεψύδρα
κλέπτει	σχίσμα
λαθών	μερίδιο
	λοιπόν
	λήθη
	σχήμα

Μονάδες 10

- είμαρμένη → μερίδιο
 ἔξιέναι → εισιτήριο
 ἔσχε → σχήμα
 κλέπτει → κλεψύδρα
 λαθών → λήθη

B5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αισχύλος, Προμηθεύς δεσμώτης, στίχοι 476-487, 500-506

Μιλάει ο Προμηθέας:

Με τη συνέχεια πιο πολύ θα ξαφνιαστείς ακούγοντας [476]

τι τέχνες και τεχνάσματα σκαρφίστηκα.

Και πριν απ' όλα τούτο: όσοι πέφτανε άρρωστοι

δεν είχαν γιατρικό ή να το μασήσουν

ή να το καταπιούν ή να το αλείψουν πάνω τους, [480]
μόνο καταμαραίνονταν χωρίς φάρμακα ν' ανακατεύουν,
αμυντικά μέσα για όλες τις αρρώστιες.

Και τα πολυάριθμα είδη της μαντικής τους ταξινόμησα
και πρώτος απ' τα όνειρα ξεχώρισα όσα μέλλονται [485]
να βγουν αληθινά, κι ερμήνευσα τα αινίγματα
τα φραστικά και τα συναπαντήματα του δρόμου.
[...]

Να το έργο μου. Κι ό,τι πολύτιμο έχει η γη [500]
κρυμμένο απ' τους ανθρώπους μες στα σπλάχνα της,
το μπρούντζο και το σίδηρο, το ασήμι, το χρυσάφι,
ποιος άλλος θα 'λεγε πως τους το έδειξε πριν από μένα;
Κανείς, το ξέρω, εκτός αν φλυαρεί κι ανοηταίνει.

Με δυο λόγια μάθε τα πάντα: όλες οι τέχνες [505]
οι ανθρώπινες είναι δωρεές του Προμηθέα.

(μετάφραση Παν. Μουλλά)

Αφού μελετήσετε το παραπάνω μεταφρασμένο απόσπασμα από τον *Προμηθέα δεσμώτη* του Αισχύλου, να συγκρίνετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ο χαρακτήρας του Προμηθέα, με βάση τα λόγια και τις ενέργειές του, σε κάθε ένα από τα δύο κείμενα, στον *Πρωταγόρα* και τον *Προμηθέα δεσμώτη*. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 10

Ο Προμηθέας και στα δύο κείμενα παρουσιάζεται ως μεγάλος ευεργέτης του ανθρώπινου γένους αλλά με διαφορετικό τρόπο:

1. Στον *Πρωταγόρα* προβάλλεται η ευρηματικότητα, η προνοητικότητα και ο ανθρωπισμός του. Όταν ο Προμηθέας αντιλήφθηκε το αδιέξοδο στο οποίο κατέληξε το έργο του Επιμηθέα, αποφασίζει να μπει κρυφά στο εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου και να κλέψει την «έντεχνον σοφίαν» και τη φωτιά που θα βοηθούσαν τον άνθρωπο στην επιβίωση και εξέλιξή του. Η μετάβαση του ανθρώπου από την κατάσταση των βιολογικών εξαρτήσεων στην αναζήτηση της αυτονομίας του συμβολίζεται με τον Προμηθέα και τη φιλόνηρωπη κλοπή των «δώρων» του για τον άνθρωπο από το εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου. Έτσι η κλοπή δεν κρίνεται ως παράβαση ηθικής φύσεως που δεν έπρεπε να γίνει, αλλά ως ευρηματική πράξη του Προμηθέα-ανθρώπου που υπαγορεύεται από την ίδια την αρχή της αναπλήρωσης στη φύση, η οποία κατηύθυνε και τη μοιρασιά του Επιμηθέα. Τα «δώρα» αναπληρώνουν τη φυσική αδυναμία του ανθρώπου στον κόσμο. Η απόδοσή τους στους θεούς γίνεται για λόγους σεβασμού και αποφυγής ύβρης, ενώ η ανωτερότητα των δώρων

δηλώνεται και με την κάθοδο από τον Όλυμπο. Η κατ' αναγκαιότητα, λοιπόν, παράβαση έχει πρακτικό αντίκρισμα στον άνθρωπο, καθώς η τεχνική και η γνώση της τέχνης της φωτιάς επιτρέπουν στον άνθρωπο να επινοεί τα προς το ζην και να εφαρμόζει πρακτικά τις επινοήσεις του. Ο άνθρωπος είναι σε θέση με τις δύο αυτές κατακτήσεις να μετασχηματίζει τους σχεδιασμούς και τις επινοήσεις του σε πρακτικό πρόγραμμα ζωής. Αντίθετα, ο **Προμηθέας του Αισχύλου** είναι ο πρωταγωνιστής, εμφανίζεται να καμαρώνει για τις ευεργεσίες και τις προσφορές του στον άνθρωπο, τις οποίες θεωρεί αποκλειστικά δικό του δώρο.

2. Στον **Προμηθέα** ο ήρωας απαριθμεί διεξοδικά τις τέχνες που δωρίζει στον άνθρωπο (ιατρική, φαρμακευτική, μαντική, ονειρομαντεία, μεταλλουργία), ενώ στον **Πρωταγόρα** τις περιλαμβάνει στην έντεχνο σοφία και έμπυρο τέχνη.
3. Ο ήρωας του **Αισχύλου** παρουσιάζεται αλαζονικός και γεμάτος αυτοπεποίθηση. Αυτό αποδεικνύεται από τα ακόλουθα: χρησιμοποιεί το **α' πρόσωπο** (σκαρφίστηκα, ταξινόμησα, το έργο μου), **ρητορική ερώτηση** (ποιος άλλος θα 'λεγε πως τους το έδειξε πριν από μένα;), **τη μονολεκτική απάντηση** (Κανείς), ενώ εκφράζει **τη βεβαιότητα της απάντησης** με την παρενθετική πρόταση (το ξέρω) και τέλος, ξεπερνά τα όρια, διαπράττοντας ύβρη με την **υπερβολή** (όλες οι τέχνες οι ανθρώπινες είναι δωρεές του Προμηθέα). Αντιθέτως, στον **Πρωταγόρα** παρουσιάζεται με τρόπο λιτό και αποστασιοποιημένο ο ανθρωπισμός της πράξης του Προμηθέα χωρίς συναισθηματικές εξάρσεις και υπερβολές. Γι' αυτό και αναφέρεται πολύ λιτά ότι ο Προμηθέας δικάστηκε για κλοπή εξαιτίας της απρονοησίας του αδερφού του.
4. Ασφαλώς δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι πρόκειται για διαφορετικά είδη λόγου (φιλοσοφικός λόγος-τραγωδία) με διαφορετικούς στόχους, πράγμα που εξηγεί και τον τρόπο προσέγγισης του ήρωα και της πράξης του. Έτσι, λοιπόν, στον **Πρωταγόρα** ο μύθος του Προμηθέα εξυπηρετεί τη θεμελίωση της πολιτικής αρετής και επομένως η προσέγγιση είναι επιστημονική, στοχαστική και νηφάλια, ενώ στον **Αισχύλο** στόχος είναι η έξαρση του συναισθήματος και αναπόφευκτα τονίζεται η ανθρώπινη πλευρά του πρωταγωνιστή με λόγο ποιητικό-δραματοποιημένο.

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφών, Κυνηγετικός, 13.1-5 (έκδ. του E.C. Marchant)

Στο τέλος του Κυνηγετικού ο Ξενοφών, αφού έχει μιλήσει για την αξία του κυνηγιού, προβάλλει τον εαυτό του ως αληθινό δάσκαλο σε αντίθεση προς τους σοφιστές.

Θαυμάζω δὲ τῶν σοφιστῶν καλουμένων ὅτι φασὶ μὲν ἐπ' ἀρετὴν ἄγειν οἱ πολλοὶ τοὺς νέους, ἄγουσι δ' ἐπὶ τοῦναντίον· οὔτε γὰρ ἄνδρα που ἐωράκαμεν ὄντιν' οἱ νῦν σοφισταὶ ἀγαθὸν ἐποίησαν, οὔτε γράμματα παρέχονται ἐξ ὧν χρὴ ἀγαθοὺς γίνεσθαι, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται, ἀφ' ὧν τοῖς νέοις αἰ μὲν ἡδοναὶ κεναί, ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι¹ διατρίβειν δ' ἄλλως παρέχει τοῖς ἐλπίσασί τι ἐξ αὐτῶν μαθήσεσθαι καὶ ἐτέρων κωλύει χρησίμων καὶ διδάσκει κακά. Μέμφομαι οὖν αὐτοῖς τὰ μὲν μεγάλα μειζόνως περὶ δὲ ὧν γράφουσιν, ὅτι τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐζητήται, γνῶμαι δὲ ὀρθῶς ἔχουσαι, αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ' ἀρετὴν, οὐδαμοῦ. Ἐγὼ δὲ ιδιώτης μὲν εἰμι, οἶδα δὲ ὅτι κράτιστον μὲν ἐστὶ παρὰ τῆς αὐτοῦ φύσεως τὸ ἀγαθὸν διδάσκεισθαι, δεύτερον δὲ παρὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθόν τι ἐπισταμένων μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἐξαπατᾶν τέχνην ἐχόντων. Ἴσως οὖν τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐ σεσοφισμένως λέγω· οὐδὲ γὰρ ζητῶ τοῦτο· ὧν δὲ δέονται εἰς ἀρετὴν οἱ καλῶς πεπαιδευμένοι ὀρθῶς ἐγνωσμένα ζητῶ λέγειν ὀνόματα μὲν γὰρ οὐκ ἂν παιδεύσειε, γνῶμαι δέ, εἰ καλῶς ἔχοιεν.

¹ ἔνι: ἔνεστι.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Ἐγὼ δὲ ιδιώτης [...] ζητῶ τοῦτο».

Μονάδες 10

Εγώ, βέβαια, εἰμαι απλός πολίτης, γνωρίζω ὅμως ὅτι το καλύτερο εἶναι να διδάσκειται κανεῖς το αγαθὸ ἀπὸ την ἴδια του τη φύση (ὅπως ακριβῶς επιβάλει η φύση του) και δεύτερον (να το διδάσκειται) περισσότερο ἀπὸ ὅσους πραγματικά γνωρίζουν κάτι αγαθὸ παρὰ ἀπὸ αὐτοὺς που κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης (μποροῦν να εξαπατοῦν). Εκφράζομαι ἴσως με λόγια που δεν εμπεριέχουν σοφιστείες γιατί οὔτε καν το επιδιώκω αὐτό.

Γ2. Ποιες επικρίσεις διατυπώνει ἐναντίον των σοφιστῶν ο Ξενοφών ως προς την επίδρασή τους στους νέους;

Μονάδες 10

Στο ἀπόσπασμα ἀπὸ τον *Κυνηγετικὸ* ο Ξενοφώντας ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ σοφιστὲς ὄχι μόνο δεν οδηγοῦν τους νέους στην ἀρετὴ ἀλλὰ τους κατευθύνουν σε ἐντελῶς ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Συγκεκριμένα υποστηρίζει ὅτι οἱ σοφιστὲς δεν κάνουν ἐνᾶρετο κανέναν (ἐωράκαμεν ὄντιν' οἱ νῦν σοφισταὶ ἀγαθὸν ἐποίησαν) και δεν προσφέρουν συγγράμματα που διαμορφώνουν ἐνᾶρετους πολίτες (οὔτε γράμματα παρέχονται ἐξ ὧν χρὴ ἀγαθοὺς γίνεσθαι), ἀλλὰ ἀντίθετα ἀναφέρονται σε ἀνούσια θέματα που

προσφέρουν στους νέους απολαύσεις, οι οποίες δεν περιέχουν κάτι ηθικά και πνευματικά αξιόλογο (περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται, ἀφ' ὧν τοῖς νέοις αἱ μὲν ἡδοναὶ κεναί, ἀρετὴ δ' οὐκ ἔστι). Γι' αὐτό, το να ελπίζει κάποιος ὅτι θα μάθει κάτι χρήσιμο ἀπ' αὐτοὺς εἶναι χάσιμο χρόνου και εμπόδιο στην ορθή εκπαίδευσή τους (διατρύβειν δ' ἄλλως παρέχει τοῖς ἐλπίσασί τι ἐξ αὐτῶν μαθήσεσθαι και ἑτέρων κωλύει χρησίμων και διδάσκει κακά). Τα συγγράμματα των σοφιστῶν χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἐξεζητημένο ὕφος και μη ποιοτικό περιεχόμενο που δεν εκπαιδεύει τους νέους στην ἀρετή (τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐξήτῃται, γνῶμαι δὲ ὀρθῶς ἔχουσαι, αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ' ἀρετὴν, οὐδαμοῦ). Τα παιδιά, λοιπόν, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τη διδασκαλία ὅσων πραγματικά γνωρίζουν το σωστό και ὄχι ὅσων γνωρίζουν μόνο την τέχνη της ἐξαπάτησης, δηλ. των σοφιστῶν.

Γ3. Στο ἀπόσπασμα «οὔτε γὰρ [...] χρὴ ἀγαθοὺς γίγνεσθαι»:

α. Να μεταφέρετε τα τριτόκλιτα ουσιαστικά και τις ἀντωνυμίες στον ἄλλο ἀριθμό, στην ἴδια πτώση και στο ἴδιο γένος. (μονάδες 4)

β. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα ῥήματα που βρίσκονται σε πληθυντικό ἀριθμό (μονάδες 3) και να τα μεταφέρετε στην υποτακτική ἀορίστου της ἐνεργητικῆς φωνῆς, στο ἴδιο πρόσωπο και στον ἴδιο ἀριθμό. (μονάδες 3)

Μονάδες 6

α. ἄνδρα	→	ἄνδρας
γράμματα	→	γράμμα
ὄντιν'	→	οὔστινας
ῶν	→	οὔ
β. ἑωράκαμεν	→	ἴδωμεν
ἐποίησαν	→	ποιήσωσι(ν)
παρέχονται	→	παράσχωσι(ν)

Γ4α. Στο ἀπόσπασμα «ὄνόματα μὲν γὰρ [...] εἰ καλῶς ἔχοιεν» να ἀναγνωρίσετε το εἶδος του υποθετικού λόγου (μονάδα 1) και να κάνετε τις ἀπαραίτητες ἀλλαγές, ὥστε να δηλώνει το προσδοκώμενο. (μονάδες 3)

Μονάδες 4

Υπόθεση: **εἰ καλῶς ἔχοιεν** (εἰ + ἀπλή ευκτική)

Απόδοση: (ἐνν. **οὐκ ἂν παιδεύσαιεν ἢ παιδεύσειαν**) γνῶμαι δὲ (δυνητική ευκτική)

Πρόκειται για ἕναν ἀνεξάρτητο υποθετικό λόγο που δηλώνει την ἀπλή σκέψη του λέγοντος.

Μετατροπή στο προσδοκώμενο:

ἐὰν (ἄν, ἦν) καλῶς ἔχῃσι, παιδεύσουσι γνῶμαι δέ

Γ4β. «πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται»: Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (μονάδες 2) και να κάνετε όλες τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να τονίζεται το πρόσωπο που ενεργεί (μονάδες 4).

Μονάδες 6

Η σύνταξη είναι **παθητική** (το «αὐτοῖς» είναι δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου).

Για να τονιστεί το πρόσωπο που ενεργεί η παθητική σύνταξη μετατρέπεται σε ενεργητική (βάζουμε ως υποκείμενο το πρόσωπο που ενεργεί, δηλ. «οἱ σοφισταί» ή «οὗτοι», καθώς η επαναληπτική αντωνυμία «αὐτοῖς» δεν έχει ονομαστική):

Πολλὰ οἱ σοφισταί ἢ οὗτοι γεγράφασι(ν).

Δερμάνης Χάρης - Τσατσάκη Μένια - Φραγκιαδάκη Δήμητρα

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΛΟΓΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΛΟΓΟΣ